

Kako roditelji vide profesionalni identitet odgajatelja

Adela Karlovčan, odgajateljica mentorica
Nela Dundović, mag. paed., odgajateljica mentorica

Danas se puno govori o profesionalnom identitetu, kako odgajatelja, tako i ostalih profesija. U dostupnoj literaturi često se pojam 'odgajatelj' zamjenjuje generičkim pojmom 'učitelj', koji se odnosi na sve djelatnike odgojno-obrazovnog sustava. U članku se navodi istraživanje kojem je cilj bilo uvidjeti na koji način roditelji doživljavaju važnost i ulogu profesije odgajatelja.

'Vrijednost jasnog identiteta jest u tome što s njim dolazi i svrha.'

R. Grant

Profesionalni identitet

Prema Epsteinu (1978. u Vizek Vidović, ur., 2011.) profesionalni identitet podrazumijeva proces kroz koji osoba nastoji integrirati svoje različite uloge i statuse kao i svoja različita iskustva u koherentnu sliku o sebi, a sam profesionalni identitet učitelja uključuje kognitivno-psihološku i sociološku perspektivu. Ista autorica navodi Korthagenov (2004.) model profesionalnog identiteta prikazan modelom slojeva glavice luka kojima se dočara dinamički odnos dubokih i površinskih slojeva ličnosti u dodiru s profesionalnim okruženjem, a uključuje sljedeće:

- Misija – zašto ste ovdje, čemu ste predani?
- Identitet – tko ste vi, kako vidite svoju ulogu u...?
- Uvjerjenje – u što vjerujete?
- Kompetencije – što možeš, znaš učiniti?
- Ponašanje – što činite?
- Okolina – s čim se morate suočiti, nositi, što utječe na vas?

O odgajatelju ovise djetetove aktivnosti kao i uvjeti u kojima se one odvijaju

Odgajatelj može poticati djetetov razvoj odgovarajućom praksom

Profesionalni identitet se može sagledati i kao vrsta društvenog identiteta, osjeća jedinstva pojedinca prema ostalim članovima iste struke. U očima drugih se može promatrati i kao ugled, kao sastavni dio identiteta koji je definiran od strane drugih. Autorica Šagud (2006.) smatra da o odgajatelju ovise djetetove aktivnosti kao i uvjeti u kojima se one odvijaju, količina djetetove inicijative i samostalnosti te cjelokupni razvoj uopće. S tim u vezi izjednačava profesionalnu kompetenciju i profesionalni identitet (prema Coldron i Smith, 1999.) prema kojima 'odgajatelj ima snažan utjecaj na prepoznavanje i iskorištavanje djetetovih potencijala te razvijanje individualnih

karakteristika u različitim varijacijama. Poznato je da odgajatelj može poticati (ili ograničavati) djetetov razvoj odgovarajućom (ili neodgovarajućom) praksom. Središnje je pitanje vezano uz prepoznavanje one kompetencije koja je potrebna odgajatelju za kvalitetno obavljanje njegove zadaće' (Šagud, M., 2006;8). Domović (Vizek Vidović, ur., 2011.) smatra da inicijalno obrazovanje samo dijelom utječe na razvoj profesionalnog identiteta, a da veliki utjecaj ima trajni profesionalni razvoj, što 'može pomoći tvorcima obrazovnih politika, institucijama za inicijalno obrazovanje učitelja, institucijama koje razvijaju programe trajnog profesionalnog razvoja, rukovo-

Daljnji profesionalni razvoj autorica Vizek Vidović (Vizek Vidović, ur., 2011.) naziva kontinuiranim profesionalni usavršavanjem. Navodi smjernice odbora Europskog sindikata za obrazovanje (ETUCE, 2008., u Vizek Vidović, ur., 2011: 60) za postizanje visoke kvalitete sustava trajnog profesionalnog usavršavanja:

- Kontinuirano profesionalno usavršavanje treba biti integralan dio profesionalnog života svakog učitelja, kojem to mora biti i obveza i pravo.
- Učiteljima i nastavnicima treba zajamčiti dovoljno vremena godišnje za stručno usavršavanje koje ulazi u fond plaćenih radnih sati.
- Svaka strana, davatelj usluga (škola i prosvjetne vlasti), kao i primatelj usluga (učitelji i nastavnici) trebaju prihvatiti svoju odgovornost.
- Za vrijeme provedeno u stručnom usavršavanju škole trebaju organizirati zamjenske nastavnike.
- Kompetencije stečene tijekom stručnog usavršavanja treba formalno priznati (certificirati) prema sadržaju i razini.
- Sustav evaluacije stečenih kompetencija treba se temeljiti na povjerenju i međusobnoj suradnji.
- U planiranju i provedbi stručnog usavršavanja važna je suradnja svih sudionika (sveučilišnih nastavnika i istraživača, stručnjaka u javnim institucijama, državnim agencijama i civilnom sektoru te školama), kao i poticanje partnerskih odnosa.
- Stručno usavršavanje treba biti povezano s mogućnošću horizontalne i vertikalne mobilnosti.
- Učiteljski sindikati trebali bi imati istaknutiju ulogu u sustavu profesionalnog usavršavanja.

diteljima škola te učiteljima samima u kreiranju svjesnih napora za razvojem određenog tipa identiteta' (str. 32). Proučavajući literaturu vezanu za kulturu vrtića, i autorica Vujičić (2011.) je došla do saznanja da se profesionalni identitet razvija kroz stručno usavršavanje. Kvalitetnim oblicima stručnog usavršavanja će se posredno utjecati na mijenjanje kulture u ustanovama predškolskog odgoja što bi trebalo dovesti do kvalitetnijeg i bržeg rasta i razvoja svakog odgajatelja ponaosob (u Vujičić, 2011., prema Sušan, 2005.). Zajedničkim razvojem svih, ili bar dijela odgajatelja u ustanovi, lakše dolazi do mijenjanja kulture odgojno-obrazovne ustanove, vlastite prakse, pa tako i osobnog identiteta.

Rezultati istraživanja

Istraživanje je provedeno u Dječjem vrtiću Đurđice u Rijeci, u koji je upisano 104 djece. Vraćeno je 56 upitnika, a u uzorku vraćenih upitnika je bilo 33,93% očeva, a 66,07% majki. Prosječna starost majki je 34,7 godina, a očeva 36,8 godina. Većina ispitanika ima visoku stručnu spremu; 53,47%

'Svjesno poučavamo ono što znamo; nesvjesno, poučavamo ono što jesmo.'
Hamachek.

majki i 63,15% očeva. U prvom dijelu postavljena su pitanja:

- Što je, po Vašem mišljenju, misija odgajatelja?
- Koja je, po Vašem mišljenju, uloga odgajatelja u odgoju Vašeg djeteta?
- U što bi, po Vašem mišljenju, trebao vjerovati odgajatelj?
- Koje kompetencije (znanja i mogućnosti) bi, po Vašem mišljenju, trebao imao odgajatelj?
- Kako bi se, po Vašem mišljenju, trebao ponašati odgajatelj?
- Koji faktori iz okoline utječu na rad odgajatelja?

U drugom dijelu ponuđene su neke tvrdnje o odgajateljima:

- Važno mi je da odgajatelj dobro pjeva.
- Važno mi je da odgajatelj odlazi na stručno usavršavanje.

- Važno mi je da odgajatelj ima lijepu frizuru.
- Važno mi je da odgajatelj dobro slika.
- Važno mi je da odgajatelj čita stručnu literaturu.
- Važno mi je da odgajatelj i neformalno komunicira.

Na skali od 1 do 5, gdje je 1 'uopće mi nije važno', a 5 'izuzetno mi je važno', ispitanici su označili broj koji se slaže s njihovim mišljenjem. Najvažnijom misijom odgajatelja ispitanici procjenjuju odgajanje djece, 26,78%. Za učenje novih vještina i suradnju s roditeljima izjasnilo se 12,5% ispitanika. Zanimljivo je da su suradnju s roditeljima navele samo majke. Za praćenje i usmjeravanje dječjeg ponašanja kao misiju zabilježilo je 10,71% ispitanika, a 7,14% ispitanika je navelo socijalizaciju i čuvanje djece te ljubav. Jedan dio ispitanika, 5,36% smatra da su misije odgajatelja zamjena roditelja, priprema za školu, obrazovanje djeteta, poticanje kreativnosti i autoritet. Kao glavnu ulogu odgajatelja u odgoju djece, ispitanici su naveli pomoć u odgoju i učenju, 12,5%. Zatim slijede najvažnija uloga uz roditelja, usmjeravanje prema pravim vrijednostima te socijalizacija djece, 10,71% ispitanika. Za razvoj samostalnosti kod djece kao glavnu ulogu odgajatelja navelo je 8,93% ispitanika, jednako kao i za zamjenskog roditelja te osobu od povjerenja. Navode se još uloge zabavljača, partnera, uzora, edukatora, autoriteta te velika uloga u poticanju razvoja i prepoznavanju potreba. Odgovor jednog ispitanika bio je da je glavna uloga odgajatelja 'biti kao druga mama'. Prema mišljenju 16,07% ispitanika, odgajatelj bi trebao vjerovati u sebe. Njih 14,28% smatra da bi trebali vjerovati u sposobnosti djece, a 10,71% da bi odgajatelji trebali vjerovati kako je svako dijete posebno. Manji dio ispitanika, 5,35%, smatra da odgajatelj treba vjerovati u svoj poziv, svoje sposobnosti i u svoje moralne vrijednosti. Kao najvažniju kompetenciju koju bi trebao imati odgajatelj 32,14% ispitanika navodi znanje. Nakon toga slijede kreativnost, 21,42%, poznavanje

istražujemo i stvaramo

nje pedagogije, 17,85%, te empatija, 16,07%. Jednaki postotak ispitanika od 8,52% navelo je kao kompetenciju odgajatelja profesionalnost, motiviranost, poznavanje glazbe i sporta. U manjoj mjeri, 7,14%, spominju se pravednost i poznavanje psihologije, a još se pojavljuju smirenost, upornost, odgovornost, objektivnost, autoritet, susretljivost, intuitivnost, emocionalna i socijalna inteligencija, smisao za humor, poznavanje anatomije i znanje prve pomoći.

Prema mišljenju ispitanika, odgajatelj bi trebao biti profesionalan i podržavajući, kako je navelo njih 17,85%. Kao bitne odlike u ponašanju, navedena je empatičnost, 16,07%, te pravednost i smirenost, 14,28%. Značajan postotak ispitanika, njih 10,71%, navelo je da bi se odgajatelj trebao ponašati strpljivo, vedro, prijateljski, pristupačno i autoritativno. Također bi trebao biti uzoran, pošten i strog, kako je navelo 8,92% ispitanika.

Kad su u pitanju faktori koji utječu na rad odgajatelja, značajan udio od 39,28% ispitanika smatra da su to sami roditelji. Iza stoga slijede materijalni uvjeti koje navodi 19,64% ispitanika, drugi odgajatelji, 16,07%, te uvjeti rada koje navodi 14,28% ispitanika. Dio od 10,71% ispitanika smatra da na odgajatelje utječe okolina, a jednaki udio od 8,92% ispitanika misli da na njih utječu uprava, razmažena djeca i privatni život. Za stres, veličinu prostorije i broj djece kao faktore utjecaja na rad odgajatelja navelo je 7,14% ispitanika. Kod tvrdnje 'Važno mi je da odgajatelj dobro pjeva' odgovori su se raspršili po cijeloj skali. Najveći postotak, 39,28%, nema stav o tome je li važno da odgajatelj dobro pjeva. Za 23,21% ispitanika to je važno, dok za 19,64% nije važno. Dio ispitanika od 14,28% smatra da pjevanje uopće nije važno, a najmanji udio od 3,57% ispitanika smatra da je pjevanje vrlo važno.

Niti jedan ispitanik nije zaokružio da mu uopće nije važno da se odgajatelj stručno usavršava. Najmanje ih se izjasnilo, 1,78%, da im nije važno, a nešto malo veći dio, 5,35%, da nemaju stav o tome. Veći postotak od 35,71%, smatra

da je stručno usavršavanje izuzetno važno, a najveći dio ispitanika, 57,14%, je mišljenja da je stručno usavršavanje odgajatelja važno za roditelja.

Za tvrdnju o lijepoj frizuri odgajatelja ispitanici su imali najviše komentara. Dio ispitanika je dopisivalo komentare kao npr. 'važno mi je da je uredan, a ne samo frizura'. Međutim, postotak od 10,71% ispitanika se izjasnilo da im je frizura važna, dok se nitko nije izjasnio da mu je izuzetno važna. Najveći dio ispitanika, 41,07%, smatra da frizura odgajatelja uopće nije važna, a 33,92% ih smatra da ona nije važna. Značajan udio od 14,28% nema stav o odgajateljevoj frizuri.

Kod tvrdnje o važnosti dobrog slikanja odgajatelja, najveći dio ispitanika, 44,64%, nema stav o tome. Približno su jednaki udjeli ispitanika kojima to nije važno, 19,64%, i onih kojima je to važno, 21,42%. Manji dio ispitanika se izjasnilo da im slikanje odgajatelja uopće nije važno, dok se samo jedan ispitanik izjasnilo da mu je to izuzetno važno.

Najvećem djelu ispitanika je važno da odgajatelj čita stručnu literaturu, i to čak 62,5%. Za 30,35% ispitanika je čitanje literature izuzetno važno, dok jedan manji dio od 10,71% ispitanika o tome nema stav. Zanimljivo da su svi ispitanici uočili važnost čitanja literature. Zadnja tvrdnja odnosila se na neformalnu komunikaciju odgajatelja s roditeljima. Točno polovica ispitanika izjasnila se da im je neformalna komunikacija vrlo važna. Za dio ispitanika, 39,28%, takav način komunikacije je važan, dok 10,71% ispitanika o tome nema stav. Za jedan mali dio ispitanika, 1,78%, neformalno komuniciranje s odgajateljem uopće nije važno.

Značajan udio ispitanika, njih 55,36%, je mišljenja da su odgajatelji u našem društvu prepoznati kao profesionalci, dok je većina ispitanika, 67,87%, mišljenja da odgajatelji ne bi trebali djeci prenositi svoja uvjerenja i stavove. Nitko od ispitanika nije mišljenja da bi odgajatelji trebali imati srednji stupanj stručne spreme, dok većina smatra, 53,57%, da bi odgajatelji trebali imati visoki stupanj stručne spreme.

Zaključak

Iz svega se može zaključiti da roditelji profesionalni identitet odgajatelja povezuju s odgojem djece. Misija odgajatelja je odgajati djecu i njegova glavna uloga je pomoći roditelju u tom odgoju. Kao najvažnija kompetencija odgajatelja navedeno je znanje. To se pomalo kosi s nekim komentarima roditelja ako pretpostavimo da se znanje stječe kroz formalno obrazovanje. Naime, kod pitanja o poželjnoj spremi odgajatelja navode 'Sprema nije važna, važno je da odgajatelj ima osnovne ljudske osobine i da može ostvariti povezanost s djetetom.' Poželjno je i da odgajatelj u svom radu bude profesionalan i podržavajući. Iznenađili su nas i rezultati o faktorima iz okoline koji utječu na rad odgajatelja pri čemu su sami roditelji najčešće zastupljeni. U komunikaciji s odgajateljima često se spominje broj djece, prostorni i materijalni uvjeti, što su ovdje ispitanici naveli kao manje važne faktore. Iako je u početnim pitanjima navedeno da bi se odgajatelj trebao baviti glazbom, rezultati pokazuju da im nije važno pjeva li odgajatelj i nemaju stav o tome bi li odgajatelj trebao dobro slikati. Važno im je da se odgajatelj stručno usavršava i da prati stručnu literaturu. Većini ispitanika ipak frizura nije važna, ali im je neformalna komunikacija vrlo važna. Rezultati pokazuju da većina roditelja smatra da su odgajatelji u našem društvu prepoznati kao profesionalci i da ne bi trebali djeci prenositi svoja uvjerenja i stavove. Veći postotak ih smatra da bi trebali imati visoki stupanj stručne spreme. Neki rezultati su za nas možda bili iznenađujući i bilo bi zanimljivo kad bi isti upitnik ispunjavali i odgajatelji. I na kraju, poruka jednog ispitanika: 'Imajte puno ljubavi i srca prema djeci i vjerujte... Vratit će vam se!... Djeca pamte...'

Literatura:

1. Šagud, M., (2006.): *Odgajatelj kao refleksiivni praktičar*, Petrinja, Visoka učiteljska škola
2. Vizek Vidović, V.,ur. (2011.): *Učitelji i njihovi mentori – Uloga mentora u profesionalnom razvoju učitelja*, Zagreb, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
3. Vujičić, L., (2011) *Istraživanje kulture odgojno-obrazovne ustanove*, Zagreb, Mali profesor